

"הבית-הגדול"

כתב: גדעון חרובי

הקדמה

לאחר פרסום חוק הקרקעות העותומאני בשנת 1858, החל בארץ תהליך של רכישת שטחי קרקעות גדולים, מבעליהם הקודמים או מהמשלה העותומנית. רוכשי הקרקעות היו משפחות סוחרים עשירות מלבנון וממדינות אחרות באיזור. חלק מבני משפחות אלו עבר להתגורר ביפו, ומשם ניהל את רכישת וניהול הקרקעות. אנטואן בשארה טאיאן, לבנוני מארוני (נוצרי) בן למשפחת סוחרים, שעבר מלבנון לשכונת עג'מי ביפו, היה אחד מרוכשי הקרקעות בארץ. רכישותיו בשטחי עמק חפר החלו בשנים 1869-70. בשנת 1880 רכש באיזור חלקה גדולה, כעשרים אלף דונם. בניו של טאיאן המשיכו ורכשו בשנת 1900 חלקות קרקע בשטח ממזרח לנחל אביחיל (ואדי טאיאן). סך כל הרכישות היו כ-31,000 דונם והשטחים נקראו על שם המשפחה "ואדי טאיאן". שם אחר לשטח היה "ואדי חואראת".

בניית "הבית-הגדול"

בתחילת שנות השמונים של המאה ה-19 בנה אנטואן ב. טאיאן, בחלקה הגדולה, את "הבית-הגדול" כבית אחוזה¹. הבית היה בן שתי קומות והוא נבנה מאבני כורכר שנחצבו ברכס עליו הוא בנוי. מידותיו היו 15.30X12.80 מ' ועובי הקירות כ-80 ס"מ. בקומה הראשונה היו שני מחסנים צרים וארוכים. בחלק משנות ה-20 וה-30 שימשו כאורוות סוסים. הצד המזרחי של הקומה הראשונה נחצב בחלקו בסלע הגבעה, והתקרה שלה נסמכת על קמרונים וקשתות אבן. בין שני המחסנים הפריד קיר עבה מאבני כורכר. הסופר צבי ליברמן, חבר נהלל, מספר כי בשלהי מלחמת העולם הראשונה, בשנת 1918, רכש חיטה ודורה מהמחסנים המלאים של הבית הגדול. התשלום לאפנדי היה במטבעות זהב. (הסיפור מופיע בעלון העשור לכפר ויתקין – חוברת תלמים)

אנטואן חפר באר מדרום מזרח לבית, התקין משאבה עם מנוע, בנה בית באר ובריכה מרובעת פתוחה לאגירת המים. מהבריכה זרמו המים בגרוויטציה בתעלות בטון לשטחים שממזרח לבית. אנטואן נטע פרדס וזרע חלק מהאדמות בשותפות עם הבדואים המקומיים שהפכו לאריסיו. "הבדואים מררו את חייו, עקרו את הפרדס, סתמו את הבאר ואת חלקו ביבול קפחו"². במשך השנים הסתבכה משפחת טאיאן בעסקיה, לקחה הלוואות גדולות ממשפחה נוצרית אחרת ומשכנה לטובתה את אדמות ואדי חוארת. ברוב המקורות מצויין כי הסיבה למכירת הקרקעות של משפחת טאיאן (באמצעות מישל, נכדו של אנטואן) לקרן הקיימת לישראל היתה הסתבכותה הכספית של המשפחה ותשלומי הריבית הגבוהים ששילמה. בספר "אגודת השומרים"³ מסופר כי לפני מכירת השטח כנראה בשנת 1926 או 1927 כשבא מישל טאיאן לגבות את חלקו ביבול, התמרדו אריסיו והנשים גרשו אותו מהגורן. ישראל בר, חבר הכפר, מספר כי אחת הנשים אף הכתה אותו. הדבר חרה לו והוא הצהיר בפניהם "אני אבכה לילה אחד, אך אתן תבכינה כל ימיכן" ונשבע כי יותר לא תדרוך רגלו על אדמה זו.

¹ לדברי ד"ר רינה אידן, אחד התנאים של השלטון העותומני לרכישת הקרקע, היה בניית הבית – כתובת לתשלום מיסים לממשלה.

² מתוך: "בונים בית", ישראל בר, פרק "עמק חפר מיד ליד".

³ "אגודת השומרים", ירמיהו רבינא, תשכ"ז, הוצאת השומר.

וכך הועמדו הקרקעות למכירה פומבית ונקנו ע"י הקרן הקיימת לישראל באמצעות בא כוחה יהושע חנקין.

בשנת 1927, בוועידתה של הסתדרות ציוני קנדה בעיר ויניפג, בנשיאותו של אהרון י. פריימן,⁴ הוחלט לתרום מיליון דולר לרכישת הקרקעות. רישום הקרקעות בטאבו על שם הקרן הקיימת לישראל נעשה בטול-כרם ביום 27 במאי 1929.

בסוף שנת 1929 נעשו פעולות ראשונות בואדי חוארת. במושבה חדרה התרכזה קבוצת החלוץ, כ-20 צעירים, שעמדו לעלות לבית הגדול.⁵

ב-29.11.1929 כותב ביומנו חיים בן-צבי "לפני שלושה ימים ניתנה הוראה ויצאנו בשיירת עגלות ומחרשות השייכות לאיכרים בחדרה, אשר הושאלו יחד איתם, ע"י שאול קרבל שהוביל את השיירה והורה להתחיל בחריש, שטחי כמובן, בגבול חדרה-ואדי חוארת. כעבור שעותיים התקהלו סביבנו המוני ערבים, צעקו, הניפו מקלות, "החריש" הופסק וחזרנו. נסיון דומה נעשה שוב הבוקר במקום אחר על ידינו, ושוב חזר אותו מחזה, ושוב חזרנו למושבה במצב רוח קודר ומצפים להוראות".

שאול קרבל מספר בספר "אגודת השומרים": "נקראתי על ידי חנקין בשנת 1927 לעלות לואדי חוארת, על מנת ליצור מגע וקשר עם ערביי המקום... להכיר אותם, לתהות על קנקנם, ולוודא את הגבולות".... "גרתי אז בחדרה, ויום יום הייתי רוכב לואדי חוארת"....

"הימים ימי מתיחות פוליטית, יתדות סימון ושתילי אקליפטוס לאורך הגבולות נעקרו... נשלחו אלי ארבעה שומרים ערביים מוגרבים לעזרה" מתוכם נשאר רק אחד הלא הוא עבד אל עיסא (אבו עיסא) משבט ערב אינפועת. "הוא שרת בנאמנות ובמסירות רבה, והיה לעזר רב לשומרים העברים בסביבה".... שאול קרבל בנה את ביתו על גבעת הכורכר מצפון לבית הגדול בשנת 1932, והיה זה כנראה בית המגורים הפרטי הראשון שנבנה בעמק חפר.

ילדי כפר ויתקין נהגו לקרוא לרכס הכורכר עליו נבנו ה"בית הגדול" ובית משפחת קרבל בשם "הרי שאול".

העליה לואדי חוארת וה"בית-הגדול"

ביום ב' בטבת תר"צ, 2.1.1930 עלו שבעה בחורים יחד עם שאול קרבל השומר מטעם הקרן הקיימת אל "הבית-הגדול". שאר חברי הקבוצה עסקו בבניית הגשר על נחל אלכסנדר. דב גרשוני אחד מהראשונים, מספר כי בבואם היה הבית מאוכלס. ב"בית הקטן" הסמוך ל"בית-הגדול" גרה משפחה ערבית, וב"בית-הגדול", בקומה השנייה, בחדר אחד גרה סוכנת הבית קרובת משפחה של טאיאן, בחדר השני גרו שלושה שוטרים ערבים ובחדר השלישי היה מחסן אבטיחים לימי החורף. הבחורים פינו את האבטיחים מהחדר השלישי למרפסת ושישה מהם השתכנו בחדר. כל השאר המשיכו להתגורר בחדרה והיו באים מידי בוקר בעגלות לעבודה במקום.⁶

אחת הפעולות הראשונות שנעשו עוד לפני העליה לבית היתה הקמת גשר על נחל אלכסנדר סמוך לשפך הנחל לים. בניית הגשר החלה בדצמבר 1929 והושלמה בחודש ינואר 1930, אך הגשר נסחף לים מיד לאחר השלמתו, בשטפון שהיה בנחל.

"בבית-הגדול" על המרפסת של הקומה השנייה, בנו אנשי הקבוצה אולם מבלוקים ובטון, שהוכנו מזיפזיף וחול ים. הגג נעשה מקורות עץ ופחים גליים. האולם חולק במחיצות לחדרי מגורים, וכך אחרי כחודשיים

⁴ על שמו נקרא היישוב ביתן-אהרון ועל שם אשתו ליליאן נקרא היישוב חבצלת-השרון.

⁵ שנים עשר מאנשי הקבוצה השתייכו לארגון ב' ע"ש יוסף ויתקין ושמונה השתייכו לארגון המאוחד – ארגון ג' "העמק" שהורכב משני ארגונים, ארגון ג' וארגון "העמק".

⁶ בקומה השנייה היו ארבעה חדרים.

שלושה, השתכנו כל חברי הקבוצה במקום. בנוסף הקימו בחצר צריפי מטבח ושירותים. מאוחר יותר, כשלא הספיק המקום לכולם, הקימו צריפי מגורים למשפחות (ואולי גם אוהלים) על הגבעה ליד הבית. קבוצת עשרים הראשונים מנתה בפועל 19 בחורים רווקים וזוג אחד נשוי. האישה, זהבה דריז, היתה בהריון וביום 28.4.1930 ילדה את בתה דליה בחדרה. זו היתה הבת הראשונה שנולדה למתיישבים היהודים בעמק-חפר. הרופא המיילד היה רופא קופת חולים דר' משה קורץ (אביאור), הרופא הראשון של אנשי כפר-ויתקין בשנים 1930-1933.

הבאר שחפר טאיאן היתה סתומה, ועל כן הובאו המים מפרדס הגדוד ומנתניה, בחביות על גבי עגלות, או בפחים על גבי חמורים. רק כעבור 10 חודשים נוקתה הבאר, הותקנה בה משאבה ונבנתה בריכת מים קטנה, מעל הכניסה המזרחית לקומה העליונה של הבית.

המים הועלו ע"י המשאבה לבריכה, וממנה זרמו בגרויטציה לברזים. משנות השלושים ועד שנת 2010 סיפקה באר זו מים ל"פרדסי הפקידים" (ישוב שלא הוקם). חבריו רכשו כ-200 דונם שטחי עיבוד שניטעו בפרדסים, חלק ממערב לרכס הכורכר בין אדמות בית חרות לביתן אהרון וחלק ממזרח לרכס בין אדמות בית חירות לגבעת שפירא. רוב השטחים החליפו בעלים במשך השנים. בית הבאר שבנה טאיאן נהרס ובמקומו הוצב פחון שבתוכו משאבת המים. משנת 2010 מושקים השטחים במי ביוב והבאר אינה פעילה.⁷

בסוף שנת 1930 ובמשך שנת 1931 הצטרפו לעשרים הראשונים שנים עשר חברים נוספים. (אחד מהם הוא ורדי רפאל אשתו פניה ובנם עמוס אשר הגיעו איתו או מעט אחר כך). חיים בן-צבי מזכיר שנוספו שישה חברים מארגון ב' וחמישה מארגון ג'-העמק. האנשים במקום עסקו בעבודות שונות: הפירת תעלות ניקוז לייבוש הביצות, שמירה, בנין, תחבורה, עיבוד השטחים, טרקטוריסטים, עגלונים, "גמלצ'קים", נטעו אקליפטוסים בגבולות ואדי חווארת, הקימו משתלות של שתילי הדריים, עבדו בפרדסים הצעירים בסביבה וכו'. בעבודות המטבח, שירותים, נקיון וכו' העסיקו בחורות חלוצות מ"משק הפועלות" שבחדרה אשר היו מתחלפות מידי פעם. כמה מהן התחתנו עם הרווקים תושבי ה"בית-הגדול".

במשך שנות מגורי החברים בבית הגדול, היו מידי פעם התנגשויות עם הערבים תושבי העמק והסביבה. על כך כותבים ביומניהם שייקה פוירשטיין (פורת) וחיים בן צבי. בזמן האירועים שלחה ממשלת המנדט למקום יחידות צבא ומשטרה, וגם הציבה במקום בדרך קבע יחידה של שוטרים רוכבים. השוטרים התגוררו באוהלים עגולים לבנים ממזרח ל"בית הגדול" ואורוות הסוסים היו בין האוהלים לגבעה. תמונה של האוהלים נמצאת בארכיון הכפר.

דב גרשוני, מקבוצת עשרים הראשונים, מספר בחוברת "ראשית ההעפלה לא"י בעמק חפר" (1992), כי בתחילה מנתה היחידה עשרים שוטרים רוכבים ועימהם שני קצינים. אחר כך צומצם מספרם לארבעה שוטרים + סרג'נט (סמל). כשעברו אנשי כפר ויתקין לשטח הכפר, קבלו השוטרים תפקיד של שומרי חוף הים, נגד המעפילים הבלתי ליגאליים.

בשנת 1932, בתחילת חודש מאי, יצאה קריאה לחברי האירגונים בעלי משפחות שהיו מפוזרים במקומות רבים ברחבי הארץ, לעלות למקום. החברים החדשים הקימו "שכונת צריפים" זמנית שמנתה בסוף דצמבר 1932 כשמונים משפחות ולהן כשבעים ילדים בגילאים שונים. המתיישבים החדשים הקימו מוסדות ציבוריים לשירותם. שתי צרכניות (אחת לכל ארגון) פעלו "בבית הקטן", מבנה האבן בפניה הדרום מערבית של "הבית-הגדול". הוקמה מרפאה זמנית בצריף שבשכונה והיא נוהלה ע"י החובשת פרידה זהבי, שהיתה חברת אחד הארגונים.

בדצמבר 1932 הוקם בית-הספר לילדים שבמקום אשר כלל 5 כיתות ובהם 28 תלמידים ושתי מורות. "מבנה" בית הספר היה צריף גדול שהתקבל במתנה מקבוצת החוצבים בעתלית.

⁷ רוב המידע נמסר מפי עקיבא טרומר מחבצלת השרון

בצריף קטן פעלה מחלבה, שרכזה את עודפי החלב כ-60-50 ליטר ביום שהניבו הפרות במקום. חלק מהחברים הביאו עמם פרה או שתיים כבסיס לרפת שתוקם ב"נקודת הקבע". במחלבה עבדו את החלב לתוצרת חלב (גבינות) ששווקו בעיקר בנתניה.

מדרום מזרח ל"בית-הגדול" הוקם מפעל קטן לייצור צינורות בטון להשקיית הפרדסים שניטעו בשנים ההן בשטחי הכפר ובפרדסי חרות-אמריקה ב'. הפרדסים הושקו בהצפה, בשיטה הקליפורנית, בלחץ מים נמוך.

רבים מן החברים עבדו בתחילה בעיקר בעבודות חוץ בפרדסי "יכין", ה"גואל" ונתניה. כמו כן, גידלו שתילי הדרים למכירה ו עבדו בבנין באיזור.

רובם חלו קשה במחלת הקדחת (מלריה), עד שהודברו באיזור יתושי האנופלס, נשאי המחלה ומעבירה.

המעבר לנקודת הקבע

בקיץ 1932 ותחילת שנת 1933 נעשו ההכנות לעליה ל"נקודת הקבע". חפרו את באר א' – היא הבאר העגולה בפינת הרחובות "דרך הכפר" ו"דרך הראשונים", בשנת 1932-1933 בנו את מגדל המים במרכז הכפר, הנמצא בין בית-העם למרכז הקהילתי והספרייה של היום. סומנו המגרשים והרחובות והונחה צנרת מים מהבאר למגדל המים ומגדל המים לכל רחובות הכפר. בשנת 1933-1934 בנו את בנין המרפאה הראשון.

ב-1933.7.4, לפני חג הפסח, החלו להעביר את הצריפים מהשכונה הזמנית למגרשי הקבע. הצריפים הועברו בשלמותם, אחד אחד, כשהם מוסעים על מתקן שהורכב מסרני עגלות, צינורות ברזל ארוכים, שרשרות חבלים וכו'. המתקן עם הצריף שעליו נגרר ע"י טרקטור- זחל עד למגרש הקבע, שם הוצב הצריף על יסוד מבלוקים שהוכן עבורו במקום. קצב ההעברה היה צריף אחד ביום, והעברת 80 הצריפים ארכה כשלושה חדשים. העברת הצריפים נעשתה על-ידי חברי הכפר בניצוחו של דן וורוביוב (אנקורי). החברים שעברו ל"נקודת הקבע" העבירו גם את מבני המשק הקטנים שהיו להם בשכונה כגון "לולים ו"רפתות". חלק מהפרות הועברו לכפר, לפני העברת צריף המחלבה. חברת הכפר לאה גיסר מתארת כיצד הלכה ברגל בחום הקיץ מהרפת בכפר ל"מחלבה" שליד ה"בית-הגדול" ובחזרה עם כד החלב מחליבת הצהרים.⁸

עם העברת הצריפים ל"נקודת הקבע" עברו לכפר גם הרווקים שגרו ב"בית-הגדול". סביר להניח שאז נכנסו אליו, למשך שנתיים שלוש (עד שנת 1936), השוטרים הרוכבים שגרו קודם באוהלים ממזרח לבית. אין על כך עדויות מבוססות. כנראה ש"הבית-הגדול" עמד מוזנח במשך שנים והדבר נגע לליבם של חברי הכפר. הפעילות החשאית של ארגון "ההגנה" שהיתה בו לא היתה ידועה לרוב חברי הכפר. ביטוי לכך נתנה החברה מרים מרגולין היא "מרים החובשת" במאמרה הקצר "הבית- הגדול" שהופיע בחוברת העשור לכפר-ויתקין בשנת 1940. וכך היא כותבת "...עכשיו כעבור עשר שנים ישנם כבר בעמק-חפר אלפי נפשות וישובים רבים. נוצרו ערכים משקיים ותרבותיים רבים וחשובים. רק "הבית- הגדול" ערשו של המפעל הזה עומד ריק ושומם... ולמה לא נשתף גם אותו את ה"בית-הגדול" בחיינו הערים? חובה מוטלת עלינו להחיות אותו ולהקדיש אותו למטרה ציבורית מרכזית...". בשנת 1936 בחדשים פברואר – יולי התגוררו ב"בית-הגדול" ארבעת המתיישבים הראשונים של מושב "ביתן-אהרון", עד שעברו לבתי הקבע שנבנו בנקודה. כנראה שבאותה שנה הקימה ה"הגנה" ב"בית-הגדול" בסיס אימונים. נערכו בו קורסים שונים של מפקדי כיתות, מפקדי מחלקות, מפקדי איזור, קורסי נשק, מדריכי נשק, קורס פו"ש (פלוגות שדה) וכו'. בשנת 1937 נחנך כביש השרון, הוא כביש מס' 4, וב-1.4.1939 נחנך הכביש מצומת חפר לכפר-ויתקין ו ה"בית-הגדול" הפך ממקום מבודד ונידח למקום שקל להגיע אליו. כמו כן, באותה תקופה עמדו לבנות על הצוק שליד הים (כיום מוסד "נעורים") בנין ל"משטרת החופים" ומחנה צבאי בריטי (בשטח נעורים, בית-ינאי ובית-חרות של היום). עקב כל השינויים האלה הפסיקה ה"הגנה" את הקורסים ב"בית-הגדול" ובחיפזון העבירה את הבסיס לג'וערה שבהרי אפרים. ידוע לי שקורס ממי"ם (מפקדי מחלקות) שהחל בראשית דצמבר 1938 ב"בית-הגדול" הסתיים בתחילת שנת 1939 בג'וערה. ב"בית הגדול" נמשכה פעילות של קורסים בחינוך גופני מורחב (חג"מ), פעילות של חברי הפלמ"ח ופעילות הגדנ"ע שנמשכה גם אחרי הקמת המדינה, עד תחילת שנות החמישים. במקום הוקמו שני צריפים גדולים, צריפי שירותים והמקום גודר מסביב.

⁸ מתוך עלון העשור לכפר ויתקין

תקופות ארוכות עמד "הבית-הגדול" ריק, שומם ומוזנח.
מידי פעם הוא נמסר לאדם או גוף המנסים לפתח בו פעילויות שונות ומגוונות.

בשנת 1973-1974 ישב במקום צייר שכיניו "שליפקע" (שזיף בלעז) שהגיע מקיבוץ מנרה, אשר התגורר בקיץ במערה, בחוף הים של מכמורת, ובחורף עבר ל"בית-הגדול" בו הקים סטודיו, אך עזב לאחר שנתיים.
בשנות השמונים הוקמה במקום מסעדה ומרכז בידור על-ידי תושב בת-חן, שלמה קריבינסקי (בן הכפר), אשר פעלו מספר שנים.
בשנות התשעים פעל במקום מרכז אומנויות "בוסתן" – בניהולם של זאב ומיקי מרין מנתניה.
בשנתיים האחרונות ניסו, ירון אדירי (בן הכפר) ושות', להקים במקום מרכז לפעילויות חברתיות, ובשנה האחרונה נמסר הבית לחברת "גן-אורנים".

תחנת משטרה בבית הגדול

בקיץ 2014 נערך בחצר הבית הגדול ראיון עם תרצה רייצוק (רוזנברג) ילידת 1926. באירוע השתתפו מספר חברות וחברים והוא תועד על ידי ז'רר לפונד מהמועצה האיזורית. משפחת רוזנברג הייתה אחת מארבע המשפחות הראשונות בביתן אהרון, שהגיעו למקום בשנת 1936 והתגוררו ב"בית הגדול" עד שנבנו בתיהם. כל משפחה גרה בחדר אחד. בקומה השנייה בצד הדרומי, אלו היו החדרים המקוריים שבנה אנטואן טאיאן. משפחת רוזנברג גרה בחדר הקיצוני המערבי. חדר שלא הייתה לו דלת חיצונית והכניסה אליו הייתה דרך החדר השכן שבן גרה משפחת גורדין. לארבעת המשפחות היה מטבח משותף וחדר אוכל, ובקומת המגורים לא היו שירותים. אין פלא שמשפחת רוזנברג החליטה לעזוב את חדרה הצונן יחסית בימי חום הקיץ ולעבור להתגורר בלול הפח שנבנה במגרשם, עוד לפני שהושלם ביתם.⁹

תרצה סיפרה כי בקומה השנייה, בחדר שבפינה הצפון מזרחית, הייתה תחנת משטרה. ואכן מצאתי בכתובים, בחוברת "40 שנה למכמורת" בה כותב שרגא סהר על "השוטר האנגלי, מתחנת המשטרה בבית הגדול". ישראל בר (ברסקי) מכפר ויתקין כתב בספרו "בונים בית": "נגשתי לבית הגדול למשטרה... אמר לי השוטר הערבי..."

יתכן והשוטרים נכנסו לבית הגדול באופן פרטיזני, אחרי שאנשי כפר ויתקין עזבו ועברו למגרשיהם בכפר.

בסוף הקיץ של שנת 1936, הגיעו לבית הגדול קייטנים מכפר אתא, אלו היו משפחות של פועלי ביח"ר לטקסטיל "א.ת.א" ששהו במקום במחזורים, נפשו והתרחצו בים. תרצה מספרת כי נוצרו עמם קשרים חברתיים.

ב-1937 בקשה מחלקת עבודות ציבוריות המנדטורית, לשכור את הבית הגדול, למטרת איכלוס תחנת המשטרה בעמק חפר, ושלחה חוזה שכירות (באנגלית). העתק החוזה נמצא בארכיון עמק חפר וגם באינטרנט. החוזה לא נחתם ולא מומש. כפי שידוע מי שקיבל את הבית היה ארגון "ההגנה" שפתח במקום מרכז אימונים ראשי.

מעניין שכששאלתי את בני הדור השני מהכפר, איש מהם לא זכר ולא ידע שב-"בית הגדול" היתה תחנת משטרה.

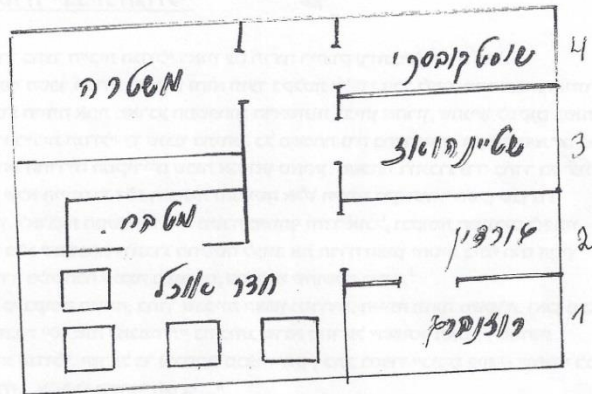
כתב: גדעון חרובי

עריכה: שרי גלבוע – ארכיון כפר ויתקין

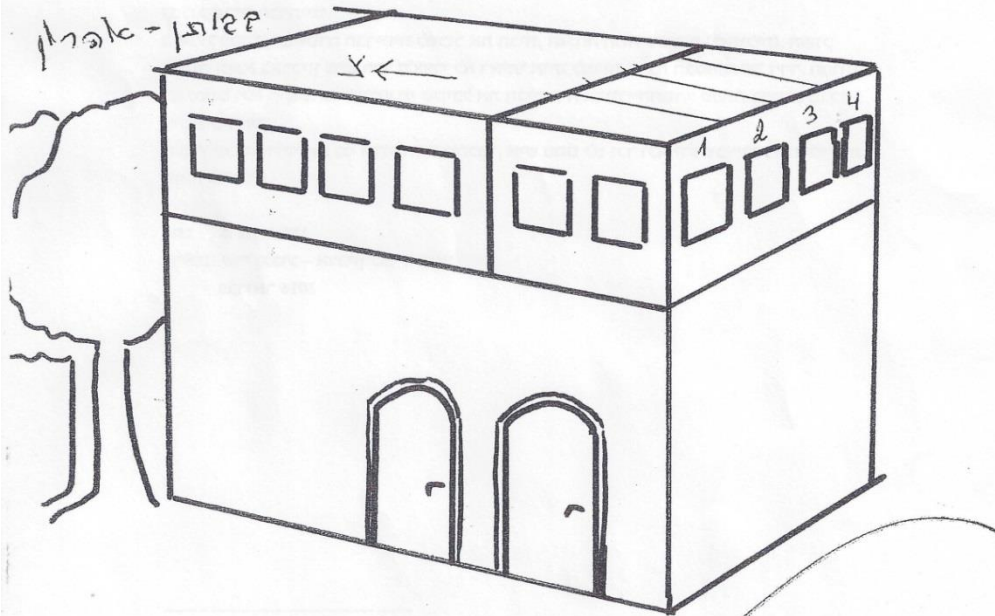
⁹ לולי הפח נבנו במושבי עמק חפר על ידי הפחחיה של קיבוץ עין החורש. יוסי כפרי כתב בגליון של "כיוון חדש" כי הבתים הראשונים בביתן אהרון נבנו על ידי קבוצת הבניין של קיבוץ גבעת חיים ואביו היה אחד הבונים. בתקופת הבניה, גרו הבנאים ב-"בית הגדול".

27.5.2013

קומה II

(קומה - בראשית) של ארבעת המספרות המסומנות
 קומה - אפרון

בבנין ארמון בית 10-1936

טל 09-8336669
 בנין קומה 3 רחוב

עמוד זה נרשם ושורטט בשנת 2014, ע"י תרצה רייציק (רוזנברג) שגרה בשנת 1936 עם בני משפחתה ב"בית הגדול" הוא "בית הראשונים".

הסכם להשכרת "הבית הגדול"

הקרן הקיימת, להלן החוכר, לוקחת על עצמה להשכיר את הבניין השייך לחוכר והנמצא בעמק-חפר שנקרא בעבר ואדי חווארת לפי התנאים להלן:-

- (1) הבניין נמסר על ידי הקרן הקיימת לשימוש מחלקת העבודות הציבוריות למטרת איכלוס תחנת המשטרה בעמק-חפר לתקופה של שנים.
- (2) מחלקת העבודות הציבוריות מקבלת על עצמה לשלם את דמי השכירות עבור הבניין המוזכר לעיל, על פי התנאים להלן:-
 - (א) מקבלת על עצמה לשלם למר י. בן צבי, קבלן של קבוצת הקואופרטיב כפר-ויתקין, המתחייב להוציא לפועל את התיקונים בבניין, על פי הסכם מיוחד בין מחלקת עבודות ציבוריות והקבלן. העתק ההסכם מצורף לכאן, בהתאם לתנאי ההסכם.
 - (ב) המחלקה מתחייבת לשלם כל הוצאות עתידיות של תיקוני פנים וחוץ בבניין לשם תחזוקת הבניין במשך תקופת השכירות.
 - (ג) היא לוקחת על עצמה את כל תשלומי המיסים המוניציפליים והממשלתיים עבור הבניין.
 - (ד) כמו כן, מתחייבת לשלם לקרן הקיימת תשלומי שכירות נומינליים I.P.L PER ANNUM לשנה.
- (3) הקרן הקיימת מעמידה את הבניין לרשות המחלקה לעבודות ציבוריות למשך המצוין בסעיף (1) של הסכם זה ונותנת אופציה של הארכת תקופת השכירות של הבניין לאותה מטרה של מיקום תחנת המשטרה לתקופה נוספת של 5 שנים בדמי שכירות שנתיים של PER ANNUM.¹⁰

(המקור באנגלית נמצא בכתובת : <http://archive.hefer.org.il/216/342.htm>)

¹⁰ תורגם לעברית על ידי בוצי בסיס, בתאריך 7/2020

מקורות:

1. "עמק חפר", הוצאת המועצה האזורית תש"ח ותשט"ז.
2. "השרון בין ירקון לכרמל", אוניברסיטת תל-אביב, משרד הבטחון, הוצאה לאור.
3. יומנו של שייקה פויירשטיין (פורת) – מקבוצת 20 הראשונים, ארכיון כפר-ויתקין
4. יומנו של חיים בן-צבי – מקבוצת 20 הראשונים, ארכיון כפר-ויתקין
5. הסיפור של דב גרשוני מקבוצת עשים הראשונים, ארכיון כפר-ויתקין
6. "בונים בית", ישראל בר (ברסקי), מראשוני כפר-ויתקין, הוצאת אל"ף, 1976
7. "חידודין", בן-ציון גפני, כפר-ויתקין
8. "כפר ויתקין החלום ושברו", משה מאירי (תהבלום), 1994
9. ארכיון "ההגנה"
10. "הדרך שעברנו", חיים הרובי, ארכיון כפר ויתקין
11. "שיבא רופא-לכל אדם", רות בונדי
12. "אגודת השומרים", ירמיהו רבינא, כרך א', תשכ"ו, הוצאת השומר בישראל
13. "ספר המאה", מרדכי נאור, הוצאת "עם עובד" ומשרד הבטחון, 1996
14. "ראשית ההעפלה לא"י בעמק חפר", ארכיון כפר-ויתקין
15. "תלמים", ירחון, חוברת העשור להקמת כפר-ויתקין, שבט אדר א' ת"ש – 1940, הוצאת תנועת המושבים